

ՆԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ Ն. Կ., ԴԱՉԱՐՅԱՆ Ա. Փ.,
ԳՈՒԿԱՄՅԱՆ Լ. Տ.

ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ

Բուհական ձեռնարկ

ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

**ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ Ն. Կ., ՂԱԶԱՐՅԱՆ Ա. Փ.,
ՂՈՒԿԱՍՅԱՆ Լ. Հ.**

**ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ
ՄԱՆԿԱՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ
(ԲՈՒՀԱԿԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿ)**

**ԵՐԵՎԱՆ
ԵՊՀ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ
2017**

ՀՏԴ 37.013.42(075.8)

ԳՄԴ 74.6g 73

Հ 422

Հրապարակության է երաշխավորել Երևանի պետական համալսարանի հայ բանասիրության ֆակուլտետի գիտական խորհուրդը

Հեղինակներ՝

Ն. Կ. Հարությունյան – Գլուխ առաջին

Ն. Կ. Հարությունյան, Ա. Փ. Ղազարյան – Գլուխ երկրորդ

Լ. Հ. Ղուկասյան – Գլուխ երրորդ

Խմբագիր՝

Նազիկ Կարապետի Հարությունյան

մանկ. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր

Գրախոսներ՝

Ռ. Ա. Մարդոյան

մանկ. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր

Ի. Կ. Կարապետյան

մանկ. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր

ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ Ն. Կ., ՂԱԶԱՐՅԱՆ Ա. Փ., ՂՈՒԿԱՍՅԱՆ Լ. Հ.
Հ 422 Սոցիալական մանկավարժություն (բուհական ձեռնարկ)/
Հարությունյան Ն. Կ., Ղազարյան Ա. Փ., Ղուկասյան Լ. Հ.: -Եր., ԵՊՀ
հրատ., 2017, 336 էջ:

«Սոցիալական մանկավարժություն» բուհական ձեռնարկի նպատակն է ապագա սոցիալական մանկավարժներին ներկայացնել սոցիալական մանկավարժության հիմնահարցերը և սոցիալական մանկավարժի աշխատանքի առանձնահատկությունները, գործունեության ոլորտները, մեթոդներն ու տեխնոլոգիաները:

«Սոցիալական մանկավարժություն» բուհական ձեռնարկը սոցիալական մանկավարժության վերաբերյալ հայերեն առաջին գիրքն է:

Բուհական ձեռնարկը նախատեսված է բոլոր մանկավարժների, մասնավորապես սոցիալական մանկավարժների, ինչպես նաև ուսանողների համար:

ՀՏԴ 37.013.42(075.8)

ԳՄԴ 74.6g 73

ISBN 978-5-8084-2198-1

© ԵՊՀ հրատ., 2017

© Հեղ. խումբ, 2017

ՀԵՂԻՆԱԿՆԵՐԻ ԿՈՂՄԻՑ

ԵՊՀ մանկավարժության ամբիոնը կրթության ոլորտում մշտապես ներկայանում է նորարարի և նախաձեռնողի իր ինքնատիպ ձեռագրով: Այս առումով ուշագրավ է 2010 թվականին մանկավարժության ամբիոնի նախաձեռնությամբ ու ջանքերով բակալավրիատում «Սոցիալական մանկավարժություն» կրթական ծրագրի հիմնումը:

Մանկավարժության ամբիոնի բազմամյա փորձը, վաստակաշատ պրոֆեսորադասախոսական կազմը, հրավիրյալ մասնագետները և երիտասարդ գիտնականների ներուժը շատ լավ հնարավորություն և խոստումնալից հիմքեր էին ստեղծում մի նոր մասնագիտական կրթական ծրագրի ներդրման համար, որը ժամանակի հրամայական էր դարձել հայ հասարակության առջև:

Սոցիալական մանկավարժի մասնագիտության ձևավորումն ու կայացումը պայմանավորված էին պատմամշակութային նախադրյալներով, որոնք ունեին սոցիալ-հոգեբանական, ինչպես նաև ազգագրական առանձնահատկություններ, և որոշվում էին հասարակության սոցիալ-տնտեսական զարգացման մակարդակով:

Չնայած այս մասնագիտությունը նոր է մեր երկրում, սակայն սոցիալ-մանկավարժական աջակցությունն արմատավորված է հայ հասարակությունում, և հատկապես փոխօգնության պատրաստակամությունը մեզանում նոր երևույթ չէ: Աջակցության կարիք ունեցող երեխաներին օգնությունը հայ հասարակությունում կարգավորված է բարոյական նորմերով և բխում է ազգային արժեքների առանձնահատկություններից: Այդ ավանդույթը չի մարում «օրինակի» ուժով, քանզի ծառայողների կերպարներն ընդօրինակվում են,

ներքնայնացվում, որի արդյունքում տեղի է ունենում նույնականացում, ինչն էլ մեր ազգային ինքնության կարևոր բաղադրիչն է:

Արդի հասարակական ձևափոխումների, սոցիալ-տնտեսական ճգնաժամերի, հետպատերազմական հոգեբանության, բնական աղետի թողած հետևանքների, մշակութային ու ազգային արժեքների պահպանման պայմաններում մեր հասարակությունում տեղի ունեցող փոփոխությունները վերջին տասնամյակներում առաջ են բերել հրատապ լուծում պահանջող նոր հիմնախնդիր, այն է՝ երեխաների սոցիալականացման համապատասխանեցումը 21-րդ դարի պահանջներին: Այսօր մեծաթիվ են մանկատան երեխաները, և աճում է շեղվող վարք ունեցող երեխաների, անչափահասների շրջանում հանցագործությունների, ալկոհոլի, ծխախոտի նկատմամբ հակում ունեցող պատանիների թիվը: Հենց այս ամենն էլ իր հերթին պատճառ է դառնում ֆիզիկական զարգացման հապաղումների ու արատավոր այլ երևույթների տարածման համար:

Այս բոլորը կազմում էին այն նախադրյալները, որոնք տեսական և գործնական հիմք էին ստեղծում Հայաստանում սոցիալական մանկավարժի մասնագիտության ներմուծման և հետագա կայացման համար: Նախ սոցիալական մանկավարժի մասնագիտության ներմուծումը ՀՀ-ում կարգավորվեց իրավական հիմքերով. ստեղծվեց և կառավարության կողմից հաստատվեց ՀՀ հանրակրթության պետական կրթակարգ, որտեղ ամրագրվեց, որ ՀՀ բոլոր հանրակրթական դպրոցները պետք է ունենան սոցիալական մանկավարժի հաստիք:

Եվս մի կարևոր հանգամանք: Մեր դպրոցներում այսօր ներառական կրթություն է իրականացվում: Սահմանափակ կարողություններով երեխաները ներառվում են հանրակրթական դպրոց, իսկ այդ երեխաները հաղորդակցական խնդիրներ ունեն, որով-

հետև նրանք տարբեր կարիքների տեր են, հետևաբար այստեղ դարձյալ կա սոցիալական մանկավարժի կարիք, որպեսզի նա կարողանա հեշտացնել երեխաների միասնական կրթական գործունեությունը:

Երևանի պետական համալսարանի մանկավարժության ամբիոնում սոցիալական մանկավարժության բակալավրիատի կրթական ծրագրի նպատակն է Հայաստանի հանրակրթական դպրոցների համար պատրաստել սոցիալական մանկավարժներ, որոնք կնպաստեն վերոնշյալ խնդիրների լուծմանը՝ ելնելով իրենց մասնագիտական գործունեության նպատակից, խնդիրներից, գործառույթներից, թիրախային խմբերի առանձնահատկություններից, տեխնոլոգիաներից և այլն:

Սոցիալական մանկավարժի գործունեության նպատակն է երեխաների արդյունավետ սոցիալականացման ու սոցիալական հարմարման համար ստեղծել անվտանգ պայմաններ, երեխայի պահանջմունքների բավարարմամբ սոցիալական, իրավական, հոգեբանական, բժշկական և սոցիալ-մանկավարժական մեխանիզմներով կանխարգելել ու հաղթահարել բացասական երևույթները երեխայի կյանքում, նրա ընտանիքում, դպրոցում, մոտակա միջավայրերում:

Սոցիալական մանկավարժի գործունեության մասնագիտական խնդիրն է օգնել սոցիալականացման և հասարակություն ներառվելու գործընթացում աջակցության կարիք ունեցող երեխաներին:

«Սոցիալական մանկավարժություն» բուհական ձեռնարկի ստեղծումը «Սոցիալական մանկավարժություն» կրթական ծրագրի տրամաբանական շարունակությունն է:

Հայ իրականության մեջ առաջին անգամ է հայերեն լույս տեսնում բուհական ձեռնարկ՝ սոցիալական մանկավարժության վերաբերյալ:

20-րդ դարի վերջին և 21-րդ դարի սկզբներին ռուսերեն հրատարակվել են բազմաթիվ գրքեր՝ սոցիալական մանկավարժության պատմության և սոցիալական մանկավարժության հիմունքների վերաբերյալ (Ա. Վ. Մուդրիկ, Մ. Ա. Գալագուզովա, Գ. Ն. Շտինովա, Վ. Դ. Սեմյոնով, Լ. Բ. Մարդախասա, Յ. Բ. Վասիլկովա, Տ. Ա. Վասիլկովա, Ֆ. Ա. Մուստասև և ուրիշներ):

«Սոցիալական մանկավարժություն» հայերեն բուհական ձեռնարկի ստեղծման կարևոր գործը հանձն առավ ԵՊՀ մանկավարժության ամբիոնը: «Սոցիալական մանկավարժություն» բուհական ձեռնարկը ներառում է սոցիալական մանկավարժության գրեթե բոլոր հիմնահարցերը. սոցիալական մանկավարժությունը մարդուն ուսումնասիրող գիտությունների շարքում, սոցիալական մանկավարժության օբյեկտը, առարկան, մեթոդաբանական հիմքերը, հիմնական հասկացությունները, սոցիալական մանկավարժության սկզբունքները, գործառույթները, մեթոդները, սոցիալականացման փուլերը, կենսաբանական և սոցիալական գործոնները, սոցիալական մանկավարժի գործունեության ոլորտները, մեթոդներն ու տեխնոլոգիաները:

«Սոցիալական մանկավարժություն» բուհական ձեռնարկն ունի հետաքրքիր և կուռ կառուցվածք. յուրաքանչյուր ենթագլխի նյութի վերջում տրված են հարցեր՝ նյութի բովանդակության ընկալումը ստուգելու համար, դուրս են բերված նոր ու դժվարընկալելի և օտարալեզու բառերը, առաջարկված է վարժությունների մի մեծ համակարգ՝ ներառելով ինքնուրույն փոքրիկ հետազոտական աշխատանքներ, առաջադրանքներ, տարբեր հիմնախնդիրների վերա-

բերյալ լսարանային քննարկումներ, խնդիր-իրավիճակներ, սոցիոլոգիական փոքր հարցումներ և այլն: Բուհական ձեռնարկի վերջում զետեղված է բառարան՝ ըստ գլուխների:

Ձեռնարկն ամփոփվում է մասնագիտական ժամանակակից գրականությամբ:

Հարգելի՛ գործընկերներ և սիրելի՛ ուսանողներ, «Սոցիալական մանկավարժություն» բուհական ձեռնարկը գրված է Ձեզ համար՝ որպես մասնագիտական մեծ աջակցություն ու աղբյուր՝ սոցիալ-մանկավարժական արդյունավետ գործունեություն իրականացնելու համար:

ԳԼՈՒԽ ԱՌԱՋԻՆ

ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՈՒՆՔՆԵՐԸ

1.1. Սոցիալական մանկավարժությունը որպես գիտություն. օբյեկտը, առարկան, մեթոդաբանական հիմքերը

Գիտությունը մարդկային գործունեության ոլորտ է, որն ուղղված է գործունեության վերաբերյալ նոր, օբյեկտիվ գիտելիքների և պատկերացումների ձեռքբերմանն ու համակարգմանը: Այսպես՝ փիլիսոփայությունը գիտություն է բնության, հասարակության և մտածողության զարգացման համընդհանուր օրենքների մասին, սոցիոլոգիան գիտություն է հասարակության՝ ինչպես մի ամբողջական համակարգի մասին, հոգեբանությունը գիտություն է մարդու հոգեկանի զարգացման և օրինաչափությունների մասին, մանկավարժությունը գիտություն է աճող սերնդի կրթության, դաստիարակության և զարգացման մասին¹:

Մանկավարժությունը, որը որպես գիտություն ձևավորվել է 17-րդ դարում (հիմնադիր՝ Յան Ամոս Կոմենսկի), ունի իր գիտությունների համակարգը՝ գիտաճյուղերը. ընդհանուր մանկավարժություն, տարիքային մանկավարժություն, մանկավարժության պատմություն, ժողովրդական մանկավարժություն, շտկողական մանկավարժություն, մասնավոր մեթոդիկաներ, համեմատական մանկավարժություն, կրթության կառավարում, նախադպրոցական մանկավարժություն, դպրոցի մանկավարժություն, ընտանիքի մանկավարժություն, մանկավարժական անտրոպոլոգիա, մանկավարժական աքսեոլոգիա, մանկավարժական վալեոլոգիա, մանկավարժա-

¹ **Галагузова М. А. и др.**, Социальная педагогика, М., 2000, стр. 52.

կան ախտորոշում, մանկավարժական ֆուտուրոլոգիա, արվեստի մանկավարժություն, սպորտի մանկավարժություն, համագործակցության մանկավարժություն, երջանկության մանկավարժություն: Սրանց շարքերն է լրացնում սոցիալական մանկավարժությունը: Այն փաստը, որ սոցիալական մանկավարժությունն առանձնացել է մանկավարժությունից, նշանակում է, որ նրա տեսադաշտում գտնվում են նույն գործընթացներն ու երևույթները, որոնք ուսումնասիրում է մանկավարժությունը, սակայն դրանք դիտվում են որոշակի, առանձնահատուկ մեկնակետով:

Ակնհայտ է, որ մանկավարժական գիտելիքների նոր ոլորտի առանձնահատկությունն արտացոլված է «սոցիալական» բառում: Նախքան մեկնաբանելը, թե ինչ է ուսումնասիրում սոցիալական մանկավարժությունը՝ տալով մի քանի գիտնականների տարբեր մեկնություններն ու սահմանումները, ներկայացնենք «**սոցիալական**» հասկացության բացատրությունը:

«Սոցիալական» հասկացությունն ունի լատինական ծագում՝ «socialis», որը նշանակում է «ընդհանուր», «հասարակական»:

«Սոցիալական» հասկացության տակ միավորվում է այն ամենը, ինչը կապված է մարդկանց համատեղ կյանքի հետ՝ նրանց համագործակցությանն ու հաղորդակցմանը տարբեր ձևերով հանդերձ: Եվ եթե մանկավարժությունը գիտություն է մարդու (աճող սերնդի) դաստիարակության, կրթության և զարգացման մասին, ապա սոցիալական մանկավարժությունը մարդու դաստիարակության և կրթության գործընթացներում առանձնացնում է այն հայեցակետերը, որոնք կապված են երեխային հասարակությունում համատեղ կյանքին ներառելու հետ, մեկ խոսքով՝ երեխայի ներառումը (ինտեգրումը) հասարակություն: Այն գործընթացը, որի ընթացքում երեխան ձեռք է բերում որոշակի սոցիալական փորձ (գի-

տելիքներ, արժեքներ, վարքագծային նորմեր, կանոններ), կոչվում է **սոցիալականացում**:

Սոցիալականացումը երկար և շատ բարդ գործընթաց է: Իր կառուցվածքով հասարակությունը տարբեր սոցիալական ինստիտուտների բազմակերպություն է, որոնք միմյանց հետ փոխկապվածության և փոխհամաձայնության մեջ են: Այս սոցիալական ինստիտուտները դիտվում են որպես մարդու հասարակական կյանքի կազմակերպման և կարգավորման պատմականորեն ձևավորված կառույցներ: Եվ հենց այս կառույցներում է երեխան ծանոթանում հասարակական նորմերին ու վարքագծային կանոններին և յուրացնում դրանք: Այստեղ հարկ է նշել, որ տարբեր սոցիալական ինստիտուտների դերը երեխայի սոցիալականացման գործընթացում նույնը չէ: Դրանցից մի քանիսն ունի տարերային ներգործություն երեխայի վրա նրա զարգացման և հասարակական էակ դառնալու գործընթացում, մյուսներն իրականացնում են նպատակասլաց ներգործություն նրա անձի ձևավորման վրա: Այսպիսի սոցիալական ինստիտուտներ են ընտանիքը, կրթությունը, մշակույթը և կրոնը²:

Ընտանիքը դիտվում է երեխայի սոցիալականացման գլխավոր սոցիալական ինստիտուտը, որտեղ երեխան յուրացնում է սոցիալական հիմնական գիտելիքները, ձեռք է բերում բարոյահոգեբանական կարողություններ և հմտություններ, ընդունում է որոշակի արժեքներ և գաղափարներ, որոնք անհրաժեշտ են նրան այդ հասարակությունում ապրելու համար:

Երեխայի արդյունավետ սոցիալականացման համար կարևոր նշանակություն ունի նաև կրթությունը: Կրթության միջոցով նույնպես երեխան շփվում և հաղորդակցվում է այն արժեքների հետ,

² **Галагузова М. А. и др.**, Социальная педагогика, М., 2000, стр. 54.

որոնք տիրում են այդ հասարակությունում: Կրթական գործընթացում ձեռք բերելով գիտելիքներ՝ նա ոչ միայն զարգանում է, այլ նաև հարմարվում կյանքին այդ հասարակությունում:

Մշակույթն այն սոցիալական ինստիտուտն է, որն ընդգրկում է մարդկության կողմից ստեղծված նյութական և հոգևոր արժեքները: Որպես մշակութային ազգ՝ մենք՝ հայերս, ստեղծել ենք մեր ազգային արժեքները, որոնցից շատերը դուրս են եկել ազգային շրջանակից, ճանաչվել և դարձել են համամարդկային արժեքներ (գիտություն, երաժշտություն, գրականություն, նկարչություն):

Ազգային նկարագիրը պահպանելու համար յուրաքանչյուր երեխա նախ և առաջ պետք է ճանաչի իր ազգային, մշակութային արժեքները և միաժամանակ զարգացած մարդ դառնալու համար հաղորդակից դառնա համամարդկային արժեքներին, որ ստեղծել է մարդկությունը:

Կրոնը՝ որպես սոցիալական ինստիտուտ, բարդ սոցիալական երևույթ է, միաժամանակ յուրահատուկ պատկերացումների, զգացմունքների, պաշտամունքային արարողությունների, կազմակերպությունների և հավատացյալների տարբեր միությունների մի ամբողջական համակարգ: Հավերժական բարոյական արժեքները (սերը և հոգատարությունը մերձավորների նկատմամբ, ազնվությունը, համբերատարությունը և այլն), որ քարոզում է եկեղեցին, կրոնական տոներն ու ավանդույթները, կրոնական երաժշտությունը և այլն, կարող են ունենալ մեծ ազդեցություն երեխայի կողմից հասարակության բարոյական նորմերի և վարքագծային կանոնների յուրացման գործում: Հետևաբար կրոնը կարող է խաղալ մեծ դեր երեխայի սոցիալականացման գործընթացում³:

³ **Галагузова М. А. и др.**, Социальная педагогика, М., 2000, стр. 54-55.

Գծապատկեր 1. Երեխայի մուտքը հասարակություն սոցիալական ինստիտուտներով՝ ըստ Մ. Գալագուզովայի

Ներկա ժամանակաշրջանում շատ է սրվել մարդ-հասարակություն հակամարտությունը, անձ-միջավայր համագործակցությունը: Տեղի է ունենում երեխայի ակտիվ սոցիալականացումն ընտանեկան, քաղաքացիական, կրոնական և իրավական դաստիարակության ոլորտում⁴:

Միջավայրի այսպիսի նպատակասլաց ներգործությունն էլ մարդու վրա կոչվում է սոցիալական դաստիարակություն: Սոցիալական դաստիարակություն ասելով՝ հասկանում ենք այն նպատակասլաց գործընթացը, որի ընթացքում տեղի է ունենում երեխայի անձի սոցիալական կարևոր հատկությունների ձևավորումը, որոնք նրան անհրաժեշտ են արդյունավետ սոցիալականացման

⁴ Мудрик А. В., Социализация, «Магистр.», 1993, N 3.

համար: Սոցիալական դաստիարակությունը բազմամակարդակ գործընթաց է, գիտելիքների, վարքագծային նորմերի, հասարակությունում միջանձնային փոխհարաբերությունների իմացություն: Եվ սրա արդյունքում անձը դառնում է հասարակության լիիրավ անդամ: Սոցիալական մանկավարժությունը դաստիարակության գործընթացը, անձի սոցիոլոգիան դիտարկում է տեսական և կիրառական տեսանկյուններից: Այն ուսումնասիրում է մարդու վարքագծի համապատասխանությունը միջավայրին և վարքագծային շեղումները:

Երկայացնենք սոցիալական մանկավարժության ժամանակակից մեկնաբանությունները:

Յ. Վ. ՎԱՍԻԼՎՈՎԱ «Սոցիալական մանկավարժությունը առանձին մարդու կամ մարդկանց խմբերի ուսուցման և դաստիարակության տեսությունն ու պրակտիկան է, նրանց սոցիալականացումը. մարդիկ, որոնք միավորվել են սոցիալական խնդիրներով և կարիք ունեն վերականգման կամ բուժման»:

Ա. Վ. ՄՈՒԴՐԻԿ «Սոցիալական մանկավարժությունը մանկավարժության այն ճյուղն է, որը դիտարկում է տարիքային բոլոր խմբերի և սոցիալական շերտերի մարդկանց սոցիալական դաստիարակությունը դրա համար ստեղծված տարբեր կառույցներում»:

Վ. Դ. ՍԵՄՅՈՆՈՎ «Սոցիալական մանկավարժությունը կամ միջավայրի մանկավարժությունը մի գիտաճյուղ է՝ մարդկանց վրա սոցիալական միջավայրի դաստիարակչական ներգործությունների մասին»:

Գ. Ն. ՇՏԻՆՈՎԱ, Մ. Ա. ԳԱԼԱԳՈՒԶՈՎԱ «Սոցիալական մանկավարժությունը մանկավարժական գիտելիքների մի բնագավառ է, որն ուսումնասիրում է նպատակալացորեն կազմակերպված մանկավարժական ներգործության (սոցիալական դաստիարակություն, սոցիալական ուսուցում, սոցիալ-մանկավարժական օգնություն) երևույթն ու օրինաչափությունները, որոնք ազդում են մարդու սոցիալական զարգացման, կայացման ու ձևավորման վրա՝ անկախ նրանից, թե այն տեղի է ունենում «նորմերի» կամ «նորմերից շեղման» պայմաններում»:

Գ. ՆՈԼ և Գ. ԲՈՅՄԵՐ «Սոցիալական մանկավարժության ուսումնասիրության առարկան անտուն, թափառաշրջիկ երեխաներին տրված սոցիալական օգնությունն է և անչափահասների իրավախախտումների կանխարգելումը»:

Գծապատկեր 2. Սոցիալական մանկավարժության սահմանումները

Ըստ Յ. Վ. Վասիլկովայի՝ «սոցիալական մանկավարժությունն առանձին մարդու կամ մարդկանց խմբերի ուսուցման և դաստիարակության տեսությունն ու պրակտիկան է, նրանց սոցիալականացումը. մարդիկ, որոնք միավորվել են սոցիալական խնդիրներով և կարիք ունեն վերականգնման կամ բուժման»⁵:

Ա. Վ. Մուդրիկի կարծիքով՝ «սոցիալական մանկավարժությունը մանկավարժության այն ճյուղն է, որը դիտարկում է տարիքային բոլոր խմբերի և սոցիալական շերտերի մարդկանց սոցիալական դաստիարակությունը դրա համար ստեղծված տարբեր կառույցներում»⁶:

⁵ **Василькова Ю. В., Василькова Т. А.**, Социальная педагогика, М., 1999, стр. 14.

⁶ **Мудрик А. В.**, Введение в социальную педагогику, М., 1997, стр. 17.

Ըստ Վ. Դ. Սեմյոնովի՝ «սոցիալական մանկավարժությունը կամ միջավայրի մանկավարժությունը մի գիտաճյուղ է, որը ներառում է տարբեր գիտությունների գիտական ձեռքբերումները և դրանք կիրառում է հասարակական դաստիարակության պրակտիկայում»⁷:

Գ. Ն. Շտինովան և Մ. Ա. Գալագուզովան գրում են. «Սոցիալական մանկավարժությունը մանկավարժական գիտելիքների մի բնագավառ է, որն ուսումնասիրում է նպատակասլացորեն կազմակերպված մանկավարժական ներգործության (սոցիալական դաստիարակություն, սոցիալական ուսուցում, սոցիալ-մանկավարժական օգնություն և այլն) երևույթն ու օրինաչափությունները, որոնք ազդում են մարդու սոցիալական զարգացման, կայացման և ձևավորման վրա՝ անկախ նրանից, թե այն տեղի է ունենում «նորմերի» կամ «նորմերից շեղման» պայմաններում»⁸:

Ըստ Ա. Բ. Բասովի՝ «սոցիալական մանկավարժությունը մի գիտություն է, որն ուսումնասիրում է միջավայրի սոցիալական գործոնների ազդեցությունը աճող սերնդի սոցիալականացման վրա՝ մշակելով ու իրականացնելով միջոցառումների արդյունավետ մի համակարգ՝ ուղղված անձի, խմբի դաստիարակության արդյունավետացմանը, հաշվի առնելով սոցիալական միջավայրի կոնկրետ պայմանները»⁹:

Խ. Միսկետի կարծիքով՝ «սոցիալական մանկավարժությունը մի գիտություն է, որը բացահայտում է ընդհանուր մանկավարժության սոցիալական գործառույթը և ուսումնասիրում է դաստիարակ-

⁷ Семенов В. Д., Взаимодействие школы и социальной среды, М., 1986, стр. 16.

⁸ Штинова Г. Н., Галагузова М. А., Социальная педагогика, М., 2008, стр. 141.

⁹ Мустаева Ф. А., Основы социальной педагогики, М., 2001, стр. 31.

չական գործընթացը տարիքային բոլոր խմբերում»¹⁰:

Սոցիալական մանկավարժության հասարակական իմաստը այն մարդկանց օգնելն է, որոնք այս կամ այն խնդիրն ունեն, ընտանիքին և հատկապես երեխային օգնելը՝ գտնելու իր ուղին կյանքում, ինքնահաստատվելու, զարգանալու իր սեփական ունակությունների և նախադրյալների հիման վրա: Սոցիալական մանկավարժության հասարակական իմաստն է օգնել մարդուն իր ձգտումներում, որպեսզի նա կարողանա դուրս գալ բարոյական հարաբերությունների ճանապարհ:

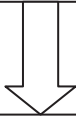
Սոցիալական մանկավարժության հիմքում ընկած է անձի դաստիարակությունը հասարակությունում և հասարակության համար: Հետևաբար սոցիալական դաստիարակության խնդիրն է ձևավորել քաղաքացիական անձ՝ ինքնուրույն, ստեղծագործող, մարդկանց հետ դրական հարաբերությունների ունակ, պատասխանատու՝ իր առողջության և ժամանակի համար:

Ժամանակակից սոցիալական դաստիարակության հումանիզմն այն է, որ երեխայի (անչափահասի) և դաստիարակի հարաբերությունները պետք է կառուցել ոչ թե ճնշման, այլ երկխոսության և փոխհասկացողության հիման վրա, ոչ թե բախումների (կոնֆլիկտների), այլ փոխապրումակցման և իրար ընդունելու հիման վրա:

Իսկ այժմ անդրադառնանք սոցիալական մանկավարժության օբյեկտին և առարկային:

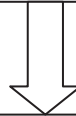
¹⁰ Мустаева Ф. А., Основы социальной педагогики, М., 2001, стр. 31.

**ՄՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺՈՒԹՅԱՆ
ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅԱՆ ՕՔՅԵԿՏՆ ՈՒ ԱՌԱՐԿԱՆ**

Օբյեկտը

մարդն է (երեխան)

Առարկան

անձի սոցիալական
դաստիարակությունն է,
սոցիալականացման
օրինաչափությունները

**Գծապատկեր 3. Սոցիալական մանկավարժության ուսումնասիրության
օբյեկտն ու առարկան**

Սոցիալական մանկավարժության ուսումնասիրության օբյեկտը մարդն է (երեխան), իսկ նրա ուսումնասիրության առարկան՝ անձի սոցիալական դաստիարակությունը, սոցիալականացման օրինաչափությունները:

Սոցիալական մանկավարժության՝ որպես մեթոդաբանական հիմք են հանդես գալիս դաստիարակության փիլիսոփայությունը, փիլիսոփայական անտրոպոլոգիան և մարդաբանության ժամանակակից տվյալները:

Մինչև սոցիալական մանկավարժության հիմնական հասկացություններին, սկզբունքներին, գործառույթներին և մեթոդներին անդրադառնալը համառոտ ակնարկով ներկայացնենք «սոցիալական մանկավարժություն» եզրույթի զարգացման, առաջին անգամ

գործածության և հետո սոցիալական մանկավարժության՝ որպես գիտության ձևավորման կարճ պատմությունը:

ԳԻՏԵ՞Ք՝ ԻՆՉ Է:

Համագործակցություն, վարքագծային նորմ, սոցիալական փորձ, սոցիալական երևույթ:

ՀԱՐՑԵՐ

1. Մանկավարժությունը գիտություն է ինչի՞ մասին (ի՞նչ է ուսումնասիրում մանկավարժությունը):
2. Ե՞րբ է ձևավորվել մանկավարժությունը որպես ինքնուրույն գիտություն, և ո՞վ է հիմնադիրը:
3. Որո՞նք են մանկավարժության գիտաճյուղերը:
4. Ի՞նչ է ուսումնասիրում սոցիալական մանկավարժությունը:
5. Ի՞նչ է սոցիալականացումը:
6. Ի՞նչ են սոցիալական ինստիտուտները:
7. Ի՞նչ է սոցիալական դաստիարակությունը:
8. Ո՞րն է սոցիալական մանկավարժության հասարակական իմաստը:
9. Ո՞րն է ժամանակակից սոցիալական դաստիարակության հումանիզմը:
10. Ի՞նչն է սոցիալական մանկավարժության ուսումնասիրության օբյեկտը:
11. Ի՞նչն է սոցիալական մանկավարժության ուսումնասիրության առարկան:
12. Որո՞նք են սոցիալական մանկավարժության մեթոդաբանական հիմքերը:
13. Ինչպիսի՞ ժամանակակից սահմանումներ գիտեք սոցիալական մանկավարժության մասին: